

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Maatschappelijk Verantwoord Inkopen Doen!

Het RIVM MVI Actieplan

Inhoud

Voorwoord	3
1. Over het RIVM	4
1.1. RIVM in vogelvlucht	4
1.2. Missie en visie	5
1.3. Duurzame ontwikkeldoelen	5
2. RIVM inkoop en contractmanagement & MVI nu	7
2.1. RIVM-Inkoop	7
2.2. MVI-beleid	8
3. MVI-Doelstellingen	12
4. Van ambities naar acties	14
4.1. MVI-focus laboratoria	14
4.2. MVI-focus Transport	17
4.3. MVI-focus Datadragende ICT-apparatuur	21
5. Interne verankering en continuïteit	24
Bijlage: Bijdrage aan rijksbrede ambities MVI	27

Voorwoord

Voor u ligt het RIVM actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) waarmee het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) uitvoering geeft aan het op 14 december 2017 ondertekende MVI-manifest. Het plan is tot stand gekomen door nauwe samenwerking tussen de RIVM duurzaamheids- en inkoopexperts vanuit een kernteam MVI. ‘Practice what you preach’: dat wat wij de samenleving adviseren op het gebied van duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord inkopen, wordt hiermee in de eigen praktijk gebracht waarbij het RIVM verder gaat dan de Rijksbrede minimumeisen. Circulair inkopen en het ontwikkelen van praktische handvatten voor inkopers, contractmanagers en budgethouders spelen hierbij een belangrijke rol.

Het actieplan beschrijft de focus waarmee het RIVM de komende jaren met effect MVI zal gaan toepassen. Want de juiste focus geeft effect! De komende jaren wordt bij een drietal productgroepen MVI actief toegepast en wordt ook het daadwerkelijke effect gemeten:

- **Laboratoriumbenodigdheden**
 - Verpakkingen reduceren, hergebruiken en recyclen,
 - Verduurzamen disposable laboratoriumbenodigdheden,
 - Veilige duurzame bio-based alternatieven voor veelgebruikte chemicaliën.
- **Transport**
 - Het wagenpark van het RIVM zo emissievrij als mogelijk,
 - Milieuvriendelijker transport door leveranciers,
 - Verminderen emissie woon/werkverkeer voor medewerkers van het RIVM,
 - Internationale treinreizen stimuleren.
- **Data-dragende ICT-apparatuur**
 - Inkoop van refurbished apparaten,
 - Tweede leven,
 - Minder snel afschrijven.

Om deze practice what you preach met succes te kunnen voortzetten is commitment en inbedding binnen de gehele organisatie onze groene draad. Een eerste belangrijke stap hier in was de vaststelling van de MVI focus door de Directieraad op 18 juni 2018 . Ik ben trots met deze stap waarmee MVI nu echt in RIVM praktijk wordt gebracht.

“De zorg voor morgen begint vandaag!”

Dr. Els C.M. van Schie
Directeur Milieu & Veiligheid bij het RIVM

1. Over het RIVM

1.1. RIVM in vogelvlucht

Al meer dan 100 jaar beschermt en bevordert het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) de gezondheid van de bevolking en de kwaliteit van het leefmilieu. Ooit, in 1909, begon het RIVM met een kleine groep onderzoekers die cholera en andere ernstige ziektes bestreed. Levens redden was hun belangrijkste drijfveer.

Intussen is het RIVM uitgegroeid tot een kennisinstituut dat midden in de maatschappij staat. Als betrouwbare adviseur voorzien we de overheid van onafhankelijke kennis op het gebied van gezondheid en milieu. Het gaat daarbij om vraagstukken rondom infectieziekten, vaccinaties, bevolkingsonderzoeken, leefstijl, voeding, geneesmiddelen, milieu, duurzaamheid en veiligheid. Dat doen we via onderzoek, advies, regie of uitvoering.

Wetenschappelijk onderzoek is het fundament voor alle taken van het RIVM. De expertise van het RIVM betreft 3 inhoudelijke domeinen: Infectieziekten en Vaccinologie, Volksgezondheid en Zorg, en Milieu en Veiligheid.

De opdrachtgevers van het RIVM zijn voornamelijk ministeries, inspecties en internationale organisaties, zoals de Europese Unie en de Verenigde Naties. Daarnaast hebben we veel nationale en internationale partners en we bouwen aan nieuwe netwerken en multidisciplinaire samenwerkingsverbanden. In Nederland werken we onder andere samen met het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), de Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO), het Nederlands instituut voor Onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL), het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut (KNMI) en diverse universiteiten.

Door samen te werken bundelen we onze krachten en ontwikkelen we nieuwe kennis en kunde, zodat we bestuur en samenleving met raad en daad ter zijde kunnen blijven staan in het streven naar een gezonde bevolking in een gezonde leefomgeving. Nu en in de toekomst.

1.2. Missie en visie

Het RIVM wil wetenschappelijke kennis van hoge kwaliteit leveren, die optimaal aansluit bij de wensen en behoeften van onze opdrachtgevers. Dit bereiken we door goed op de hoogte te zijn van wat er speelt binnen de wetenschap en in de maatschappij. Door ons te focussen op actuele thema's en oog te hebben voor de verschillende belangen die spelen.

Ook willen we de binnen onze organisatie aanwezige expertise optimaal benutten. Hiertoe kijken we over de grenzen van afzonderlijke kennisgebieden heen. Juist door het continu uitwisselen en integreren van kennis en ervaring, bewaken en verbeteren we de kwaliteit van onze producten.

1.3. Duurzame ontwikkeldoelen

Het RIVM heeft in 2017 binnen het Programma Duurzaam Doen! vastgesteld op welke Duurzame Ontwikkeldoelen (Sustainable Development Goals/SDG's, Verenigde Naties) de focus de komende jaren zal liggen. Met deze focus wordt binnen de bedrijfsvoering, in samenwerking met het primair proces, gewerkt aan een duurzamer RIVM. Adviezen die het RIVM de samenleving geeft worden hiermee in eigen RIVM praktijk gebracht. Practice what you preach!

Het RIVM heeft voor haar eigen bedrijfsvoering gekozen bij te willen dragen aan de onderstaande SDG's:

Het RIVM heeft zich hierbij aan de onderstaande doelstellingen gecommitteerd. Waarbij interne verankering een belangrijke succesfactor is. Logischerwijs bepalen deze doelstellingen ook de focus voor dit eerste MVI-actieplan.

SDG	Thema	Doelstelling
13	Klimaat en Energie	<i>Het RIVM is in 2030 volledig klimaat- en energieneutraal</i>
12	Verantwoorde consumptie en productie	<i>Het RIVM is in 2030 voor 80% circulair</i>
8 3	Eerlijk werk en economische groei Goede gezondheid en welzijn	<i>In 2030 is het RIVM een diverse, fitte en toekomstbestendige organisatie</i>
	Interne Verankering	<i>Duurzaamheid is in 2030 een vanzelfsprekend onderdeel van beleid, uitvoering en bedrijfsvoering</i>

2. RIVM inkoop en contractmanagement & MVI nu

2.1. RIVM-Inkoop

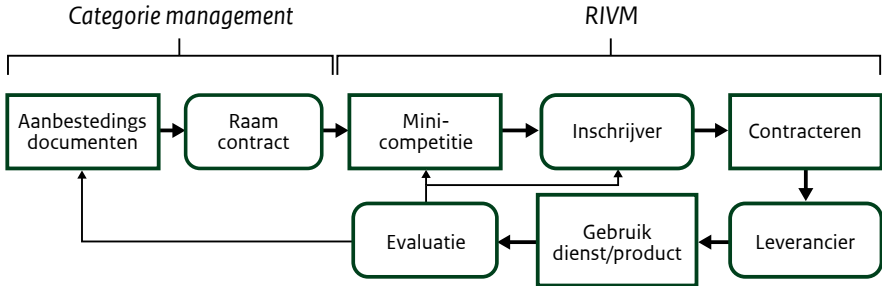
Het RIVM kocht in 2017 voor 300 miljoen euro in. Het RIVM inkoop- en contractmanagement draagt bij aan de RIVM-missie (zie hoofdstuk 1), door “in alle fasen van het inkoopproces rekening te houden met de sociale, ecologische en economische dimensies van duurzaamheid” (ambitie inkoopbeleidsplan RIVM 2018).

Generieke inkopen, zoals dienstauto's, catering en ICT worden ingekocht conform het rijksbrede categoriemanagement. Dit betekent dat bepaalde departementen (of onderdelen daarvan) verantwoordelijk zijn voor een inkoopcategorie en de uitvoering daarvan hebben belegd bij dat desbetreffende inkoopcentrum. De categoriemanagers ontwikkelen een rijksbrede visie en daaruit voortvloeiende inkoopstrategieën en toetsen deze met hun stakeholders zoals de klantenraad van de categorie. De diensten onder categoriemanagement die namens deze departementen worden uitgevoerd, variëren per categorie en leveren aan de hele rijksoverheid.

Het Inkoop Uitvoeringscentrum (IUC) RIVM heeft het categoriemanagement van de categorie Laboratoria toegekend gekregen; het RIVM verzorgd alle generieke contracten en inkopen voor deze categorie.

Bij de aanschaf van producten of diensten die die vallen onder 1 van de raamovereenkomsten, maakt het RIVM gebruik van de contracten die al eerder tot stand zijn gebracht door de verschillende IUC's. Het RIVM koopt niet alleen in via rijksbrede raamcontracten. Aanbestedingen van producten en diensten die niet binnen een rijksbrede categorie vallen koopt zij zelf in.

De aanschaf binnen raamovereenkomsten vindt, bij meerdere beschikbare contractanten, meestal plaats door een minicompentie tussen deze aanbieders. Het bijbehorende proces is hieronder weergegeven.

2.2. MVI-beleid

MVI-beleid in praktijk

Als onderdeel van het Rijk wordt van het RIVM verwacht, dat bij de inkoop zoveel mogelijk maatschappelijke waarde wordt gecreëerd. Hierbij zijn de gedeelde ambities van de Nederlandse overheid met betrekking tot MVI leidend (Bijlage 1).

Door het IUC RIVM wordt, zowel bij de categorie Laboratorium als voor inkoop voor het RIVM zelf, per aanbesteding bekeken op welke wijze MVI kan worden toegepast. MVI is een standaard onderdeel van de beginfase van het aanbesteding/inkooptraject.

In deze beginfase fase wordt door het projectteam gekeken naar de impact van de inkoop op mens en milieu. Er wordt bepaald of:

- a) Milieuvriendelijke inkoop kan worden toegepast,
- b) Innovatiegericht kan worden ingekocht,
- c) *Social return* kan worden toegepast,
- d) Welke internationale sociale voorwaarden relevant zijn voor de aanbesteding,
- e) De toegang voor het MKB kan worden verbeterd.

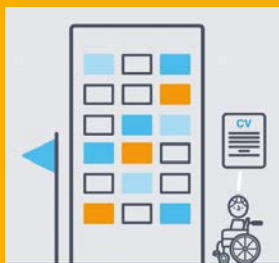
A. Milieuvriendelijke inkoop

Voor producten en diensten die veel door overheden worden ingekocht en een aanzienlijke milieu-impact kennen zijn gedetailleerde milieucriteria-documenten opgesteld die minimumeisen bevatten. Voor transportdiensten wordt onder meer gevraagd om (lage) CO₂ uitstoot, milieuvriendelijke smeermiddelen en aandacht voor zuinig rijden. Voor hardware (bijvoorbeeld pc's) wordt onder meer gelet op levensduur en mogelijkheden tot hergebruik van componenten.

B. Innovatiegericht inkopen

Innovatiegericht inkopen kan de overheid op 2 manieren realiseren. Zij kan doelgericht het bedrijfsleven uitdagen een innovatieve oplossing te ontwikkelen voor haar probleem. Of zij kan ruimte bieden aan marktpartijen om een ontwikkelde innovatieve oplossing aan te bieden. Innovatie is van groot belang voor economische groei en vooruitgang.

C. Social Return

Social Return is een aanpak om meer werkgelegenheid te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

D. Internationaal Sociale Voorwaarden

Voorwaarden over (mondiale) mensenrechten en arbeidsrechten die kunnen worden meegenomen in de aanbesteding.

E. Toegang voor het MKB

In de praktijk blijkt dat er voor MKB-bedrijven belemmeringen zijn om deel te nemen aan aanbestedingen, zoals omvangrijke opdrachten, disproportionele of onduidelijke geschiktheidseisen, hoge administratieve lasten, langdurige raamcontracten en gebrek aan kennis over aanbesteden. Volgens de grondbeginselen van het aanbestedingsrecht mag de overheid geen enkel bedrijf voortrekken of uitsluiten, dus ook geen MKB-bedrijf.

Het is aan de inkoopadviseur van Bedrijfsvoering om met de opdrachtgever invulling te geven aan MVI. De opdrachtgever heeft de bevoegdheid om te beslissen of MVI wel of niet wordt meegenomen in de aanbesteding. In de praktijk betekent dit dat MVI vaak terzijde wordt geschoven. Dit komt niet door onwil, maar vooral omdat het RIVM veel specifieke producten en diensten inkoop, waarbij het toepassen van MVI complex is. Bijvoorbeeld doordat er geen praktische handreikingen beschikbaar zijn die de toepassing van MVI voor deze producten en diensten, zoals lab inkopen, vergemakkelijkt.

Monitoring effect

Wanneer er binnen een aanbesteding wel aandacht is besteed aan MVI wordt de implementatie hiervan na de gunning van de inkoopopdracht meestal niet meer geëvalueerd. Naast de verplichte rijksbrede inputmonitoring – In hoeveel aanbestedingen speelde verschillende MVI-thema's een rol? – werd het effect van MVI tot nu toe binnen het RIVM niet gemonitord.

RIVM naar duurzame nieuwbouw

In 2021 verhuist het RIVM naar duurzame nieuwbouw (kantoor- en laboratorium-omgeving) op het Utrecht Science Park. De aanbesteding van het ontwerp en de bouw in 2009 zijn gedaan op basis van de ambities van het RIVM. Eén van de 7 ambities is duurzaamheid. De nieuwbouw wordt een ontmoetingsplaats in dienst van mens en milieu.

De aanbesteding betreft naast de ontwerp- en bouwfase ook de exploitatie van 25 jaar. Om uitvoer te kunnen geven aan de duurzame ambitie, heeft het RIVM van mogelijke opdrachtgevers geëist dat zij voldoen aan het keurmerk voor duurzame vastgoedobjecten BREEAM (Building Research Establishment Environment Assessment Method). Zowel in de fase van ontwerp, bouw, als in de fase van beheer en gebruik worden duurzaamheidseisen gesteld en bereik geëvalueerd, zowel voor kantoor als laboratoria. Het consortium dat de aanbesteding gegund heeft gekregen gaat voor de hoogst haalbare klasse: BREEAM Outstanding. Omdat de exploitatie 25 jaar duurt, is de afspraak om in het kader van partnership in gesprek te blijven over duurzame mogelijkheden en die daar waar mogelijk toe te passen.

Bijvoorbeeld rond het energieverbruik worden onderstaande duurzame aspecten toegepast in het nieuwe gebouw:

- Energie neutraal,
- Warmte koude opslag,
- Hergebruik regenwater,
- Toepassing dubbele gevel,
- Led verlichting,
- Aanwezigheidsdetectie alle werkruimten.

En worden er innovaties verkend, zoals:

- Energieopwekkende ramen in de 2e huidgevel,
- Windmolentjes op dak met verticale as,
- Voetpad (asfalt) wat energie opwekt.

Aan het realiseren van deze duurzame nieuwbouw wordt al een aantal jaar gewerkt. Het inkoopbeleidsplan RIVM 2018 benoemt het schrijven en uitvoeren van dit MVI-actieplan als actie om de rest van de RIVM-aanbestedingen met dezelfde ambitie te gaan benaderen.

3. MVI-Doelstellingen

Met dit actieplan willen we een stap zetten van de huidige naar een nieuwe situatie waarin MVI structureel en met meer ambitie wordt toegepast.

Dit betekent concreet dat:

- Het RIVM zich ook gaat richten op **circulair inkopen**,
- Er **praktische handvaten** worden geboden, waardoor de toepasbaarheid van MVI makkelijker wordt gemaakt voor inkopers, contractmanagers en budgethouders,
- Het RIVM **verder gaat dan de minimumeisen**, dus aan ook handreikingen voor inkopers en contractmanagers gaat bieden voor het toepassen van strengere eisen en gunningcriteria. Deze worden zo opgesteld dat ze bij beoordeling en evaluaties ook toetsbaar en vergelijkbaar zijn,
- Het RIVM **meet** wat het **effect** is van het eigen MVI-beleid en leert hiervan voor een (nog) groter effect bij volgende aanbestedingen en mini-competities.

Voor de implementatie van deze doelstellingen focust het RIVM zich conform ISO 20400 op die productgroepen waar RIVM veel invloed op heeft (RIVM kent de markt en volgt innovaties op de voet) en waar veel winst te behalen is.

Focusbepaling

Op basis van de gedachte 'focus = effect' (doe niet alles een beetje goed, maar bepaal je focus voor optimaal resultaat), heeft het MVI-projectteam gekeken naar de productgroepen waar RIVM veel invloed op heeft en waar nog veel MVI-effect te realiseren is. Deze focus is bepaald op basis van de onderstaande 6 criteria:

1. De totale uitgaven (2016 – 2017) van de productgroep (*spend*),
2. De relatie met het nieuwe inkoopbeleid van IUC RIVM (REF DR-nota),
3. Bijdragen aan de rijksbrede MVI-doelstellingen (BZK, oktober 2017, bijlage 1),
4. De mogelijke bijdrage aan de SDG-doelstellingen van RIVM-bedrijfsvoering (zie pagina 5);
5. De relatie met het primaire proces: maatschappelijke thema's waar het RIVM veel onderzoek naar doet, zoals circulaire economie en luchtkwaliteit worden in de eigen organisatie ingebed (*practice what you preach*),
6. De mate waarop het RIVM zelf invloed kan uitoefenen op de aanbestedingen voor deze productgroepen.

Op basis van bovengenoemde 6 criteria is de focus bepaald op de productgroepen:

- Laboratoriumbenodigdheden,
- Transport,
- Datadragende ICT-apparatuur

Dit betekent niet dat RIVM de andere productgroepen links laat liggen. Wat nu al gedaan wordt aan MVI-inkopen, zoals beschreven in hoofdstuk 2, blijft van toepassing. Daarnaast zijn een deel van de ervaringen binnen deze productgroepen direct te vertalen zijn naar andere productgroepen, zoals acties op het gebied van verpakking en vervoer. Maar deze productgroepen zijn dus niet de focus van dit actieplan.

Tot slot richten de acties zich niet alleen op het aanbesteden (eerste 2 blokken in het Figuur op pagina 8), maar op het hele inkooptraject. Want ook bij minicompetitie, binnen bestaande contracten en via evaluatie valt met MVI winst te halen.

4. Van ambities naar acties

4.1. MVI-focus laboratoria

Bij het RIVM wordt veel gewerkt in laboratoria. Er zijn circa 200 laboratoria in de categorieën groen, geel en rood. De categorie van het laboratorium geeft aan met welk type materialen en stoffen wordt gewerkt en daarmee samenhangend welke veiligheidseisen gelden. Categorie rood betreft de strengste eisen. Materialen die zich fysiek bevinden in de laboratoria in zwaardere categorieën (oranje/rood), worden bij afvoer beschouwd als potentieel gevaarlijk afval en worden daarom afgevoerd in de daarvoor bestemde WIVA-vaten.

Met de ambities en acties rond laboratoriuminkopen zien we voornamelijk kansen om bij te dragen aan de transitie naar een circulaire economie en daarmee samenhangend minder uitstoot van broeikasgassen. De RIVM-ambitie die is vastgelegd in de DR-nota Duurzaam Doen! (16 oktober 2017) is dat de bedrijfsvoering van het RIVM 80% circulair is in 2030. Dit betekent dat 80% van het fysieke materiaal dat wij niet meer nodig hebben, hergebruikt of gerecycled wordt én dat onze inkopen voor 80% uit hergebruikt en/of gerecycled materiaal bestaan. Voor verpakkingsmaterialen in de categorie Laboratorium verwachten we dit ruimschoots te kunnen gaan halen en streven we naar 90% hergebruikt en/of gerecycled binnen 2 jaar. Voor de ge- en verbruiksartikelen in deze productgroep verwachten we niet dat dit haalbaar is. Schommeling in de kwaliteit van laboratoriumartikelen kan de integriteit van de onderzoeken aantasten. Voor zover wij weten is de markt nog niet in staat om voldoende gerecyclede alternatieve producten van een constante kwaliteit aan te bieden. Hier stellen we daarom een andere ambitie dan voor verpakkingen en richten we ons op verkenning met behulp van ketengesprekken en *desk research* om meer circulaire alternatieven te vinden voor *fossil-based disposables* en chemicaliën. Een uitzondering is labjassen. We verkennen samen met categoriemanagement Bedrijfskleding (Defensie) de mogelijkheden voor circulaire laboratoriumjassen (*recycled content* en hergebruik mogelijk). Het RIVM draagt met deze focus bij aan de duurzame ontwikkeldoelen Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) en Klimaatactie (SDG13). Transport van laboratorium-benodigdheden valt onder het focuspunt Transport leveranciers.

De 3 speerpunten voor MVI-focus Laboratorium:

- Verpakkingen reduceren, hergebruiken en recycleren,
- Verduurzamen disposable laboratoriumbenodigdheden,
- Veilige duurzame bio-based alternatieven voor veelgebruikte chemicaliën.

1. Verpakkingen reduceren, hergebruiken en recycleren:

Het RIVM onderzoekt (voor eind september 2018) op welke wijze hergebruik en recycling van verpakkingen in de huidige aanbestedingen is verwerkt en scherpt dit aan voor de nieuwe aanbestedingen, waarbij wordt gelet op:

- Gunningscriteria voor leveranciers om verpakkingsmaterialen circulair te laten worden. Dit betekent concreet dat leveranciers worden gestimuleerd om:
 - overbodige verpakkingen te voorkomen,
 - waar mogelijk na levering verpakking weer mee te laten nemen om te laten hergebruiken of recycleren,
 - verpakkingsmateriaal leveren waarin tenminste een vastgestelde hoeveelheid recycled of hergebruikt materiaal is verwerkt.
- Samen met het RIVM te verkennen wat op korte termijn mogelijk is en waar we over 2 jaar denken te kunnen zijn. Tegelijkertijd wordt door RIVM (inkoop- en contractmanagement en gebruikers van laboratoriumartikelen) en leveranciers samen gekeken hoe de interne logistiek optimaal kan bijdragen aan de initiatieven van de leveranciers voor hergebruik en recycleren van verpakkingen. Bijvoorbeeld door het logistieke proces beter af te stemmen met het primaire proces waardoor verpakkingsmateriaal niet onnodig het laboratorium in gaat en dus op grotere schaal met het regulier afval kan worden afgevoerd.
- Onderdeel van het programma van eisen is de levering van data waarmee het RIVM de reductie van nieuwgrondstoffengebruik kan meten. Dit wordt door inkoop samen met de leveranciers ingevuld en hier zijn RIVM-experts op het gebied van de circulaire economie bij betrokken.
- RIVM gaat verder met onderzoeken van mogelijkheden van een afvalsterilisator. Hiermee kan potentieel besmet verpakkingsmateriaal weer met het reguliere afval worden afgevoerd.

2. Verduurzamen disposable laboratoriumbenodigdheden:

- RIVM bespreekt de mogelijkheden voor circulair inkopen van laboratoriumjassen met de categoriemanager Bedrijfskleding (Defensie).
- Het RIVM verkent aan de hand van gesprekken met leveranciers de mogelijkheden om de keten van disposable laboratoriumartikelen te verduurzamen. Bijvoorbeeld de mogelijkheden voor de inzet van gerecycled en/of bio-based materiaal.
- Samenstellen van een standaard laboratoriumassortiment (niet meer leveranciers en productmerken dan nodig is).
- We zoeken voor de huidige overtollige voorraad (wel besteld, maar niet gebruikt) een nieuwe bestemming binnen de rijkscategorie Laboratorium.

De meeste van bovenstaande acties worden in 2018 uitgetoetst tijdens een aanbestedingstraject voor de raamovereenkomst van het Rijk voor ge- en verbruiksartikelen voor laboratoria. Dit is een raamovereenkomst voor 2 jaar, waarin de acties worden geëvalueerd en het halen van de ambities verdere invulling zullen krijgen. Deze ervaring wordt vervolgens meegenomen in de meerjarenraamovereenkomst die daarna wordt voorzien.

3. Veilige duurzame bio-based alternatieven voor veelgebruikte chemicaliën

- De centra Centrum Veiligheid Stoffen en Producten (VSP) en Duurzaamheid, Milieu en Gezondheid (DMG) onderzoeken samen of er veilige duurzame bio-based alternatieven zijn voor de top-tien chemicaliën inkopen (volumes) van het RIVM.

Hulp bij meten van het effect speerpuntfocus laboratorium

Samen met de leveranciers wordt tijdens het 2 jaar durende contract dat in 2018 wordt aanbesteed een aanpak gemaakt voor het meten van het effect van de maatregelen voor circulaire verpakkingen en laboratoriumartikelen.

De effectschatting tijdens de verschillende stadia van inkoop (voorbereiding, selectie, uitvoering) is verder beschreven in hoofdstuk 5.

4.2. MVI-focus Transport

Met de acties rond Transport willen we voornamelijk de RIVM uitstoot van fijnstof en broeikasgassen verminderen. Dit draagt direct bij aan de SDG's, Goede gezondheid en Welzijn (SDG 3), Duurzame en betaalbare energie (SDG 7) en Klimaatverandering aanpakken (SDG 13). Daarnaast dragen deze acties bij aan het oplossen van het verkeersinfarct in Utrecht waaraan het RIVM met verschillende organisaties in de regio Utrecht en in samenwerking met U15 aan werken.

De vier speerpunten binnen focus Transport:

- Het wagenpark van het RIVM zo emissievrij als mogelijk,
- Milieuvriendelijker transport door leveranciers,
- Verminderen emissie woon/werkverkeer voor medewerkers van het RIVM,
- Internationale treinreizen stimuleren.

Het wagenpark van het RIVM zoveel mogelijk emissievrij

Huidige situatie:

- De auto's die het RIVM kan afnemen vanuit de rijksbrede overeenkomst zijn meer milieuvriendelijk. Dat betekent dat de meest vervuilende auto's niet binnen de raamovereenkomst zijn af te nemen.
- Alle diesel personenauto's van het RIVM-wagenpark zijn vervangen door benzine auto's; daarnaast is een hybride auto aangeschaft voor de dienstreizen van de directeur-generaal. Het wagenpark van het RIVM bestaat voornamelijk uit busjes, zoals de VW Transporter.
- De auto's voor het vaccinvervoer hebben zonnepanelen voor de koeling van de vaccins.
- Het RIVM is aangesloten bij de Green Deal Zero Emission Stadslogistiek waarbij kennis en ervaringen van en tussen organisaties worden gedeeld.

Acties 2018/2019:

- Het wagenpark van het RIVM bestaat voornamelijk uit busjes, zoals de VW Transporter, op diesel en benzine. Pas wanneer er soortgelijke vervoermiddelen zijn die minstens 400 km kunnen rijden, zonder een oplaadpunt nodig te hebben kan het wagenpark worden vervangen. Het contractmanagement van het RIVM houdt de ontwikkelingen in de markt nauwlettend in de gaten. De verwachting is dat alternatieven binnen 2 jaar beschikbaar zijn.

- Ruimte maken voor een eventuele investering: het is mogelijk dat een milieuvriendelijker wagenpark een grotere financiële investering betekent dan investeren in reguliere auto's. Momenteel worden namelijk voor reguliere auto's grote kortingen gegeven binnen de raamcontracten van het Rijk. Deze kortingen gelden niet voor innovatieve voertuigen. Wel is de verwachting dat in de nabije toekomst emissieloos rijden niet langer kostbaarder is. Toch moet het RIVM rekening houden met een extra investering om daarmee voorloper te kunnen zijn als organisatie met een gezonder wagenpark voor mens en milieu.
- Verkennen mogelijkheden gebruik maken van elektrische deelauto's (samenwerking nabije organisaties).

Milieuvriendelijker transport door leveranciers

Huidige situatie:

Met enkele leveranciers van het RIVM zijn op dit moment al milieubewuste transportafspraken gemaakt. Bijvoorbeeld levering op 1 standaard dag per week in plaats van dagelijks. Met de meeste leveranciers zijn echter nog geen transportafspraken gemaakt en wordt per bestelling geleverd.

Actie 2018/2019:

Het RIVM stelt een standaard eisen/wensenpakket op voor nieuwe contracten waarmee duurzaam vervoer door leveranciers wordt gestimuleerd. Daarnaast gaat het RIVM in gesprek met bestaande leveranciers over de mogelijkheden van duurzamer transport. Onderdeel van dit pakket:

- De duurzaamheid van het wagenpark van leverancier wordt meegenomen in de beoordeling. Daarnaast wordt gekeken naar de afstand die wordt afgelegd door de leverancier om te leveren aan het RIVM (eerlijke kansen voor lokale MKB). Daarbij zal in de toekomst ook aandacht worden besteed aan maatregelen gericht op het verminderen van microplastics ten gevolge van bandenslijtage,
- Eigen initiatieven op het gebied van duurzaam transport door leveranciers meenemen in beoordeling,
- Lean/effactief leveren (minder frequent/volle vracht/niet leeg terug/ etc.). Dit gebeurt al bij levering van het standaard assortiment kantoor artikelen (van dagelijks naar 1 vaste dag in de week) en bevoorraden bedrijfsrestaurant (auto neemt na lossen koffiedrab mee voor oesterzwamteelt),
- Meten van de effecten van maatregelen. Als eis in de aanbesteding staat dat het RIVM leveranciers kan verzoeken gegevens te overleggen waarmee het RIVM kan monitoren of het transport voldoet aan de overeengekomen transportemissie.

Verminderen emissies woon/werkverkeer voor medewerkers van het RIVM

Huidige situatie:

Eén derde van de RIVM-medewerkers gaat met de auto naar zijn werk. Dit zal bij de verhuizing naar de Uithof moeten veranderen, voornamelijk uit duurzaamheidsoverwegingen maar ook omdat er bij het nieuwe pand veel minder parkeerplekken beschikbaar zullen zijn. De komende jaren wil het RIVM, op weg naar de nieuwbouw, alternatieve vervoersmogelijkheden met een lagere emissie promoten. Binnen verschillende RIVM-projecten is al aandacht voor alternatief vervoer. Er is vanuit Inkoop is nog winst te behalen binnen het contract voor woon/werkverkeer medewerkers.

Actie 2018:

- Op dit moment mogen medewerkers voor woon/werkverkeer na gebruik van OV niet overstappen op de OV-fiets. De OV-fiets is wel te gebruiken bij dienstreizen. Bekeken moet worden of dit aan te passen is in de huidige overeenkomst zo niet dan zal dit bij een de volgende aanbesteding worden meegenomen zodat het gebruik van de OV-fiets bij woon/werkverkeer mogelijk wordt. Aandachtspunt hierbij is wel dat er voldoende OV-fietsen beschikbaar moeten blijven voor gasten van het RIVM.
- Samen met U15 wordt gekeken naar het beschikbaar stellen van deelfietsen in de regio (in aanvulling op de OV-fietsen).

Actie 2019:

- Het RIVM organiseert een periode waarin medewerkers van het RIVM voor een korte tijd (bijvoorbeeld 1 week) hun diesel/benzine auto mogen omruilen voor een elektrische auto om uit te proberen;
- Het RIVM verkent of hieraan een interessante aanbieding kan worden verbonden, die de medewerker bij de eventuele aanschaf of leasen van een elektrische auto financieel voordeel biedt, bijvoorbeeld via de personeelsvereniging. Deze actie is een afgeleide van de vergelijkbare succesvolle actie van de elektrische fietsen eind 2017 en in 2018.

Internationale treinreizen stimuleren

Huidige situatie:

Alle internationale reizen van het RIVM zijn CO₂-gecompenseerd. Officieel moet er binnen een straal van 500 km een treinreis worden overwogen. In de praktijk gebeurt dit voornamelijk naar reizen naar Brussel en Parijs, maar zelden naar andere steden. Vaak is het argument hiervoor de tijd die het duurt en de kosten van treinreizen ten opzicht van vliegereizen:

Actie 2018:

- Budgethouders worden geïnformeerd dat kosten geen reden mag zijn om niet met de trein te gaan.
- We verkennen hoe we medewerkers die een internationale treinreis maken in plaats van vliegen kunnen belonen (met uitzondering van Brussel, Parijs en Berlijn).

Hulp bij meten van het effect speerpunt Transport

Voor het project Transitiegericht inkopen voor het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&M)¹ ontwikkelt het RIVM een aanpak voor het meten van het effect van MVI van vervoer. Met deze rekentool schatten we op basis van type auto's en kilometrage de vermeden uitstoot van fijnstof en broeikasgassen.

Effectschatting tijdens de verschillende stadia van inkoop (voorbereiding, selectie, uitvoering) is verder beschreven in hoofdstuk 5.

¹ <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/ontwikkelingen/klimaatenvolpe-extra>

4.3. MVI-focus Datadragende ICT-apparatuur

ICT speelt een belangrijke rol binnen het RIVM, zowel in de kantooromgeving als in de laboratoria. In dit actieplan richten we ons op een aantal specifieke datadragende ICT-apparaten: smartphones, laptops en tablets. Het RIVM draagt hier mee bij aan de duurzame ontwikkeldoelen Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) en Klimaatactie (SDG13).

De 3 speerpunten binnen focus Datadragende ICT-apparatuur:

- Inkoop van *refurbished* apparaten,
- Tweede leven,
- Minder snel afschrijven.

Refurbished inkoop

Huidige situatie:

Bij het RIVM worden er uitsluitend nieuwe datadragende apparatuur (zoals smartphones, laptops, iPads) ingekocht. Dit gebeurt onder de rijksbrede raamovereenkomst, die is afgesloten door de Haagse Inkoop Samenwerking (HIS). In deze raamovereenkomst is vastgesteld dat er altijd nieuwe ICT geleverd wordt, tenzij dit anders is afgesproken met de afnemer. Er is dus voor het RIVM ruimte gelaten om op verzoek *refurbished* apparatuur in te kopen. Het RIVM maakt momenteel geen gebruik van deze mogelijkheid.

Actie 2018:

Gebruik van *refurbished* ICT-apparatuur verkennen door middel van onderstaande acties:

- Verdiepen in de mogelijkheid van inkoop en gebruik van *refurbished* apparaten, bijvoorbeeld beschikbaarheid van de *refurbished* apparaten. Er is binnen het rijksbrede contract ruimte voor de aanschaf van *refurbished* apparatuur.
- Tijdens een pilot krijgen medewerkers met een tijdelijk contract en stagiaires/trainees een *refurbished* smartphone. In de pilot wordt gemeten of er voldoende *refurbished* apparaten beschikbaar zijn van goede kwaliteit en met voldoende levensduur. Er wordt daarnaast een effectmeting gedaan op grondstoffenverbruik en de kosten. Een tweede leven pilot volgt mogelijk op deze eerste pilot.

Tweede leven

Huidige situatie:

Op dit moment krijgt iedere nieuwe medewerker van het RIVM bij binnenkomst een nieuwe smartphone/laptop en/of iPad uitgereikt. Bij uitdiensttreding wordt het apparaat ingenomen en daarna vernietigd door Domeinen². Dit geldt ook voor apparaten die hun vastgestelde levensduur overschreden hebben. Het vernietigen vindt plaats omdat SSC-Campus een groot veiligheidsrisico (dataveiligheid) ziet in het hergebruik van deze ICT-apparatuur.

Actie 2018/2019:

- SSC-Campus sluit zich aan bij de ICT-verduurzamingsagenda (SSC-ICT en DICTU) om kennis en ervaringen te kunnen delen;
- Pilot SSC-Campus en Domeinen (ligt klaar om getekend te worden). Onderdeel van deze pilot zijn:
 - Hergebruik van overtollig ICT-apparatuur dat zijn afschrijftermijn nog niet heeft bereikt. De data op de apparaten kunnen binnen de afschrijftermijn verwijderd worden met behulp van speciale software;
 - Apparaten die hun afschrijftermijn overschrijden worden nu vernietigd. Binnen de pilot biedt Domeinen Roerende Zaken de mogelijkheid tot refurbishen en het opnieuw in gebruik nemen van deze apparaten;
 - Medewerkers van wie de smartphone binnen de afschrijftermijn kapot gaat krijgen geen nieuw vervangend toestel meer. Deze medewerkers ontvangen een refurbished smartphone.

Minder snel afschrijven

Huidige situatie:

Op dit moment is het beleid vanuit SSC-Campus dat RIVM medewerkers hun smartphone, tablet en laptop na 3 jaar moeten inleveren. Ze worden dan vernietigd en de medewerkers krijgen nieuwe. Hierboven is de actie al beschreven om de apparaten na gebruik door het RIVM een tweede leven te geven. Onderstaande actie is bedoeld om de gebruiksduur door het RIVM zelf te verlengen.

² Domeinen Roerende Zaken (DRZ): de wettelijke bewaarder van in beslag genomen goederen. Daarnaast is DRZ bij wet aangewezen om overtollige Rijksgoederen te verwerken.

Op basis van advies van het CIO office blijkt de verlenging van de gebruiksduur momenteel niet haalbaar. Dit in verband met software updates en dataveiligheid. We verwachten daarom niet dat we verlenging van de gebruiksduur binnen de termijn van dit actieplan kunnen realiseren. Wel zullen we in het komende jaar onderzoeken of er mogelijkheden zijn om deze doelstelling in de toekomst wel te bereiken, inclusief waarborging van de dataveiligheid. Dit doen we door:

- Het volgen van de ICT-werkgroep die valt onder de green deal circulair inkopen;
- Het zoeken naar organisaties waarbij een langere levensduur wel is opgenomen in de aanbesteding en na gaan of deze voorbeelden te extrapoleren zijn naar het RIVM.

Hulp bij meten van het effect speerpunt datadragende ICT-apparatuur

Voor het klimaatenvolp project Transitiegericht Inkopen³ ontwikkelt RIVM een aanpak voor het meten van het effect van MVI op ICT-apparatuur. Deze aanpak zullen we ook toepassen op de bovenstaande acties van het RIVM. Effectschatting tijdens de verschillende stadia van inkoop (voorbereiding, selectie, uitvoering) is verder beschreven in hoofdstuk 5.

³ <https://www.pianoo.nl/nl/themas/maatschappelijk-verantwoord-inkopen-duurzaam-inkopen/ontwikkelingen/klimaatenvolp-extra>

5. Interne verankering en continuïteit

Inkoop, van wens tot en met vervanging, gaat over heel veel schakels. Inkoop, contractmanagement, budgethouders, bestellers, gebruikers, kwaliteitsmanagers. Voor een optimale implementatie van MVI is daarom draagvlak nodig in de hele organisatie. De ontwikkelingen in de markt en de wensen van het RIVM als inkoper zijn daarnaast constant in beweging. Daarom werken we MVI uit volgens de methodiek van de *Dutch Wheels*, zoals beschreven in ISO 20400. Dit houdt in dat we constant evalueren hoe het MVI-beleid uitpakt, verbeteringen in het inkoopproces doorvoeren en waar nodig onze ambities en focus bijstellen.

MVI krijgt een gedegen organisatorische verankering in het inkoopproces

Wat gaan we doen in 2018 en 2019:

- Het team dat het actieplan heeft opgesteld, stuurt vanaf de tweede helft van 2018 als kernteam de uitvoering van het plan aan onder voorzitterschap van het afdelingshoofd van het IUC;
- Het team rapporteert 2 keer per jaar aan de DR over de voortgang van het actieplan;
- MVI wordt in samenwerking met de RIVM Academy opgenomen in de leerlijnen voor:
 - Nieuwe medewerkers: moeten zich bewust zijn van de MVI-beleidsdoelen (introductie nieuwe medewerkers, onderdeel Duurzaam Doen)
 - Management Essentials: opdrachtgevers moeten zich bewust zijn van de MVI-beleidsdoelen en daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het realiseren van deze doelen binnen hun invloedssfeer. MVI kan worden verwerkt in de module Inkoop.
 - Managementondersteuners: De groep management ondersteuners/ decentrale bestellers worden meegenomen in de mogelijkheden van MVI-bestellen en het nut hiervan.
 - Inkoopers en contractmanagers moeten proactief kunnen ondersteunen bij het vinden van duurzame oplossingen voor inkopen.
 - Trusted Advisor: groepsopdrachten waarin mogelijk MVI-vraagstukken worden opgepakt (bijvoorbeeld laboratoriumjassen) / korte pitch over practice what you preach.

- Eind 2019 evalueert het RIVM opnieuw de focus van de productgroepen: is er ruimte om meer productgroepen aan boord te nemen of is het noodzakelijk de focus te verschuiven?
- Er is budget, in ieder geval in 2018, voor de uitvoer van de activiteiten beschreven in dit actieplan (intern document);
- Dit actieplan wordt vanaf 2019 door de strategisch inkopers in overleg met het MT van de domeinen vertaald in de drie domeinspecifieke strategische inkoopplannen.

MVI krijgt een gezicht binnen het RIVM

Wat gaan we doen in 2018 en 2019:

Samen met de afdeling communicatie wordt er een communicatieplan geschreven en uitgevoerd. Mogelijke onderdelen communicatieplan:

- We maken in juni 2018 een filmpje over ons MVI-beleid voor intern (*narrow casting*) en extern gebruik,
- Bij bijzondere inkopen waar veel potentiële winst is gehaald wordt er een intern nieuwsbericht verspreid en zetten we de RIVM-medewerkers die het hebben gerealiseerd in het zonnetje,
- Bij nieuws over resultaten van projecten over MVI in het primair proces wordt ook de link gelegd naar wat we als RIVM zelf doen.

We meten effecten en gebruiken dat om bij te sturen

We maken onderscheid tussen:

- 1) effectmeting ten behoeve van de keuze tussen leveranciers en/of producten en
- 2) effectmeting ten behoeve van ons RIVM-MVI-beleid.

Bij de laatste meting onderscheiden we inputmonitoring (wat hebben we gedaan?) en effectmonitoring (wat leverde het op?).

Wat we gaan we doen in 2018 en 2019:

- Er is een groot aantal tools beschikbaar die inkopers mogelijk kunnen helpen bij het meenemen van MVI in de keuze voor leveranciers en/of producten⁴. Het kernteam verkent samen met de rest van de afdeling IUC welke MVI-tools geschikt zijn voor onze aanbestedingen binnen de bepaalde focus (kiezen

⁴ Circulair, Circulairder, Circulairst (UU, 2018): <https://www.usi.nl/uploads/media/5ad5boef7796d/20180417-circulair-circulairder-circulairst-joppe-van-driel.pdf>
Tools voor MVI (RIVM, 2017): https://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2017/januari/Tools_voor_Maatschappelijk_Verantwoord_Inkopen

tussen leveranciers/producten/diensten). Er is budget beschikbaar in 2018 om een tool aan te schaffen als dat nodig blijkt.

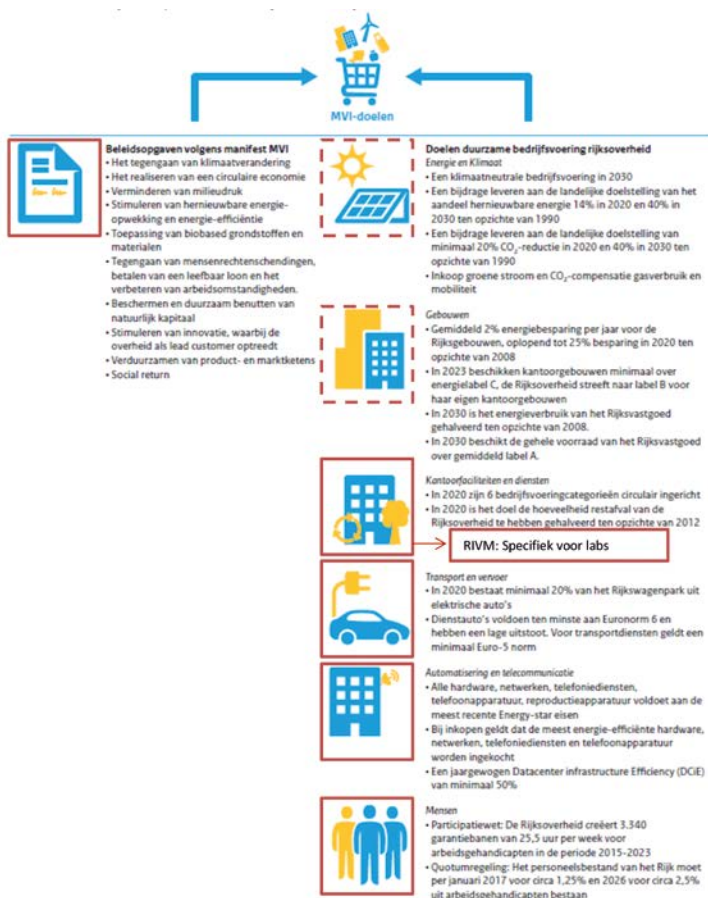
- We gebruiken een evaluatietool (MVIZET) die door PIANOo is ontwikkeld voor input- monitoring. Deze vervangt de huidige rapportages in Excel. Hiermee wordt het voor inkopers eenvoudiger om de toepassing van MVI te meten en te rapporteren. Daarnaast verkennen we of de NEVI-NEN-tool die wordt ontwikkeld RIVM kan helpen de van MVI te monitoren (procesmonitor).
- Voor de 3 focusproductgroepen en MVI-thema's meten we het effect van de acties in dit plan in termen vermeden broeikasgasemissies, vermeden uitstoot van fijnstof, vermeden nieuw grondstoffen gebruik en gerealiseerde arbeidsplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Zowel bij aanbestedingen, minicompetities als binnen bestaande contracten worden leveranciers gevraagd basis data aan te leveren voor de effectmetingen.
- De effectmetingen en de interpretaties daarvan worden opgenomen in de tweejaarlijkse rapportages aan de DR.

Stakeholders betrekken

In bovenstaande activiteiten worden veel van de interne en externe stakeholders betrokken. Er is een intern stakeholder overzicht gemaakt waarin staat hoe de verschillende stakeholders betrokken zijn en worden (intern omdat er persoonsgegevens in genoemd staan).

Bijlage: Bijdrage aan rijksbrede ambities MVI

Gedeelde ambities van Nederlandse overheden zijn met betrekking tot MVI (bron: BZK, oktober 2017); omcirkeld met vaste lijn: focus van dit actieplan; omcirkeld met stippellijn: verduurzaming via rijksbreed categoriemanagement.

Auteurs: het MVI kernteam

Ewoud Leijts, Manuela van Es, Sanne de Wit (IUC)

Karin van Doremalen (HFD)

Carlijn Klein Bronsvooort (PJP)

Manon Zwart en Michiel Zijp (DMG)

Met medewerking van:

Els van Schie, Nicole Smit, Lavinda Kok, Elias de Valk,

Jon van der Lee, Joost Koning, Marijn Broere,

Claes Wassenaar, Pieter de Leeuw.

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven

www.rivm.nl

juli 2018

De zorg voor morgen begint vandaag